

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)
 רח' האדמו"ר מצאנז 10
 בני ברק

שיעורים ממורנו ורבינו

מרא דאתרא דשכונת "אדמור מצאנז-והסביבה"

מורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

פרשת ראה – תשפ"ב

התוכן:

1. "שמיטת כספים – א" (ליל שב"ק "ראה") – שיעור 1
2. "דיני פרעון חוב לאחר השמיטה" (שב"ק "ראה") – שיעור 2

ניתן לצפות ולהוריד את כל שיעורי מרן הרב שליט"א

באתרנו: <http://pninim.co.il/>

תחת הלינק: [שיעורי הגאון רבי יום טוב זנגר](http://pninim.co.il/)

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ליל ש"ק פ' ראה תשפ"ב

שמיטת כספים (א)

שלוש מצוות בשמיטת כספים

כ' הרמב"ם (הלי שמיטה ויובל פ"ט ה"א) מצות עשה להשמיט המלוה בשביעית שנאמר (פ' ראה ט"ו ב') "וזה דבר השמיטה, שמוט כל משה ידו", והתובע חוב שעברה עליו שביעית, עבר על לא תעשה שנאמר (שם) "לא יגוש את רעהו ואת אחיו, כי קרא שמיטה לה".

עוד כ' הרמב"ם (שם ה"ל), מי שנמנע מלהלוות את חבירו קודם השמיטה שמא יתאחר החוב שלו וישמט, עבר בלא תעשה שנאמר (פ' ראה ט"ו ט') "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור, קרבה שנת השבע שנת השמיטה, ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו, וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. נתון תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך". וחטא גדול הוא, שהרי הזהירה עליו תורה בשני לאווין, שנאמר השמר לך פן וגו', וכל מקום שנאמר השמר או פן או אל הרי זה מצות ל"ת, והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו וקראתו בליעל.

מה שמיטה משמטת

שמיטה משמטת בין מלוה בשטר ובין מלוה על פה (מתני' שביעית פ"י מ"א, ורמב"ם פ"ט ה"ו), וכמו"כ משמטת כל הלואה של חפצים שאינם חוזרים בעין לבעלים, ולכן אם לוו ביצים או לחם מהשכן על דעת להחזיר ביצים ולחם, שביעית משמטת חוב זה (דרך אמונה פ"ט סק"ב).

ברכה על השמטת כספים

כ' בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' י"ח) שאין מברכים על מצות השמטת כספים משום שאין בה מעשה (ומה"ט כ' הטור בהל' פסח סי' תל"ו אין מברכים על ביטול חמץ כיון שאין בו מעשה), והסביר בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ו' ד"ה ואף) דבודאי אין כוונתו לומר דבעי מעשה גמור, דהרי הרבה ברכות נתקנו על מצוות שאינן אלא בדיבור גרידא, כמו קרה"ת ומגילה והלל, ועכצ"ל דכוונת הרשב"א שאינו חייב לומר "משמט אני", וכל עיקר המצוה היא שלא יגבה את החוב, וימחול אותו בלבו, ולכן אין מברכין על מצוה זו שעיקר המצוה היא בלב. מרן הגרשז"א זצ"ל הוסיף, דאפילו אם היינו אומרים שמברכים על המחשבה שבלב, בכל זאת אינו מברך בנד"ד כיון דלא איכפת לן מידי במה שחושב בלבו, דהוא רק מוזהר שלא לגבות החוב, (שלחן שלמה על שביעית עמוד רצ"א) ויש להוסיף דס"ל שבעצם הוא אפקעתא דמלכא, ולא כשיטת היראים דס"ל שחייב לומר "משמט אני".

י"א שאין מברכים על מצוה זו משום שהיא תלויה באחרים (שו"ת תמים דעים להראב"ד סי' קע"ט בשם בעל העיטור, והובא בכנה"ג בהגה"ט סי' ס"ז סק"א), ואמנם בשו"ת הרשב"א הנ"ל הזכיר סברא זו כדי להסביר למה אין מברכים על מצות צדקה, מ"מ בשמיטת כספים כ' טעם אחר, וכנראה היינו לפי ההסבר של הדברי מלכיאל. עוד הסבירו (ברכות המצוות כתיקון עמוד ת"כ) שיטת הרשב"א שאין זה נחשב מצוה שתלויה ביד אחרים, משום שאם המלוה השמיט את החוב, אפילו אם הלואה רוצה להחזירו, מ"מ היא מתנה בעלמא, והמלוה כבר קיים מצוותו, וא"כ אינו בגדר מצוה שתלויה ביד אחרים (וע"ע אריכות בשאלה זו באוצר הכסף סי' ג').

תבע פרעון חובו אחרי שביעית אבל לא נפרע

בדרך אמונה (פ"ט סק"ד וצה"ל סק"ז) דייק מלשון הרמב"ם **"והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה"**, דאפילו אם הנתבע לא שילם לו, ג"כ עובר על הלאו. בשו"ת בנין שלמה (ח"ב חו"מ סי' א' עמוד שצ"ה) דייק כן גם מלשון החינוך (מצוה תע"ה), שכתב דאין לוקין אלאו דלא יגוש משום דאין בו מעשה, משמע מדבריו דס"ל דעיקר הלאו הוא התביעה, ועובר אפילו אם עדיין לא גבה החוב, ולא שייך לפוטרו משום שהוא לאו הניתק לעשה או שניתן לתשלומין, משום שתיכף משתבע פרעון החוב כבר עבר, ותו אינו יכול לתקן, ולכן הוצרך החינוך לומר הטעם שפטור ממלקות משום שהוא לאו שאין בו מעשה.

האם יכול לתקן הלאו שתבע פרעון החוב אחרי שמיטה אם יחזיר הכסף ללוה

כ' המנ"ח (מצוה תע"ז סק"ז וסק"ד) שאם תבע החוב אחרי שמיטה, ואחרי שקבלו החזירו ללוה, לא תיקן את הלאו שכבר עבר, משום שהאיסור הוא עצם התביעה, ואפילו אם הלוה לא היה משלם לו, ג"כ היה עובר משום עצם התביעה (וע"ע בדרך אמונה פ"ט סק"ד וסק"ו).

שמיטת כספים בזה"ז דאורייתא או דרבנן

שנינו בגיטין (ל"ו.) רבי אומר "וזה דבר השמיטה שמוט", בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים, ופרש"י שם אע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף ואינה תלויה בארץ, ילפינן מהיקישא דלא נהגא בזמן שאין שמיטת קרקע, ושמיטת קרקע אינה נוהגת מה"ת בזמן שאין היובל נוהג, ולכן **לרוב הראשונים שמיטת כספים אינה נוהגת בזה"ז אלא מדרבנן כדי שלא תשתכח תורת שמיטת כספים מישאל**, וכן פסק הרמב"ם (הלי שמיטה פ"ט ה"ג), והק' שם הגמ' ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית (פרש"י בזמן הזה כרבי), ותקינן רבנן דתשמט (פרש"י ונמצא הלוה גזלן על פיהם), ות"י דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת, או משום דהפקר ב"ד הפקר.

אבל **יש ראשונים הסוברים דשמיטת כספים נוהגת בזה"ז מדאורייתא**, דכיון שהחכמים חולקים על רבי וסוברים דשמיטת כספים נוהגת בזה"ז מה"ת, והא קיי"ל בעירובין (מ"ו:) דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו, א"כ גם שמיטת כספים בזה"ז היא מדאורייתא (שיטת בעל העיטור, וע"ע בתומים סי' ס"ז סק"א שנקט כן בשיטת הרמב"ן בספר הזכות גיטין י"ח. לדפי הרי"ף, אמנם ברמב"ן במכות ג': מוכח דס"ל דבזה"ז אינו אלא מדרבנן).

ויש ראשונים (הראב"ד בתמים דעים סי' קל"ג ובהשגותיו בגיטין י"ט. לדפי הרי"ף, ובעל התרומות שער מ"ה בשם הרז"ה, והמאירי במגן אבות סי' ט"ו) **הסוברים דשמיטת כספים אינה נוהגת בכלל בזה"ז**, והסביר בשו"ת כת"ס (חו"מ סי' ט' ד"ה ואחר הוצעה) כיון שיש מחלוקת אם שמיטה נוהגת מדרבנן בזה"ז שאין היובל נוהג, אזלינן לקולא למלוה, משום שלענין איסור, היא ספיקא דרבנן, ולא אמרינן דניזיל לקולא לנתבע, דלגבי הלוה הוא ספק דאורייתא של איסור גזל, משא"כ לגבי המלוה הוא רק ספק דרבנן, אבל סיים דלמעשה עדיף טפי לעשות פרוזבול.

שמיטת כספים בחו"ל

עוד נחלקו הפוסקים לגבי שמיטת כספים בחו"ל, דאמנם מבואר בגיטין (ל"ז.) דכל מצוה שהיא חובת הגוף, ולא חובת קרקע נוהגת בין בא"י ובין בחו"ל, וכן נפסק ברמב"ם (הלי שמיטה פ"ט ה"ג), אבל בשו"ת תרוה"ד (סי' ד"ש) ושו"ת מהרי"ל החדשות (סי' קצ"ז אות ד') **לימדו זכות על המקילין בשמיטת כספים בחו"ל בזה"ז, דאפשר דלא גזרו שמיטת כספים בחו"ל אלא במקומות הסמוכים לא"י כמו שחילקו גם בתוס' בקידושין (ל"ו: ד"ה כל) לגבי תרומות ומעשרות.**

אמנם המהרי"ל בעצמו כ' דיש לחלק בין תרומות ומעשרות שהם חובת קרקע, לשמיטת כספים שאינה אלא חובת גברא. בדרך אמונה (הלי שמיטה פ"ט ה"ג בה"ל סוד"ה ומדברי סופרים) יישב קצת את שיטת התרוה"ד, דהרי כל הענין שתקנו תרו"מ במקומות הסמוכים לא"י הוא כדי דלא ליתני לאחלופי בפירות א"י כמבואר בתוס' בע"ז (נ"ט.), ולכן ס"ל לתרוה"ד דהלא מבואר ברש"י ביבמות (ט"ז.) דבדין היה לגזור

שביעית ג"כ במקומות הסמוכין כמו שגזרו שם תרו"מ, והא דלא גזרו הוא כדי שיסמכו עליהם העניים, אבל לגבי שמיטת כספים השאירו הדין כמו תרו"מ כדי שלא יבא להתחלף בחובות של א"י.

הסמ"ע (סי' ס"ז סק"ד) כ' טעם אחר בשם שו"ת הרא"ש (כלל ע"ז סי' ב'), דכיון שפשט המנהג שלא להשמיט, והכל יודעים זה, הו"ל כאילו התנה המלוה על מנת שלא תשמט בשביעית.

האם שמיטת כספים תלויה במקום הימצאו של הלוח בסוף שנת השמיטה

עוד נסתפק בדרך אמונה (בבה"ל שם) לשיטת התרוה"ד, האם המלוה צריך לדור במקומות הסמוכים לא"י, או הלוח, או שההלואה תהי' במקומות הסמוכים, ואת"ל דתלוי במלוה או בלוח, מתי צריכים לדור שם, בזמן ההלואה או בזמן שתשמט, ועוד, האם צריך שידור שם בקביעות או דסגי אפילו אם הגיע שם דרך עראי ע"ש. וכי' דמסתבר שהדבר תלוי אם המלוה נמצא במקומות הסמוכים לא"י ברגע שצריך להשמיט, דהיינו בסוף שביעית, אז חל עליו החיוב להשמיט החוב. ולפ"ז אם ירצה, יצא חוץ למדינה ולא יצטרך להשמיט החוב, והלוח יצטרך להביא ראיי' שהמלוה הי' במקומות הסמוכים לא"י בסוף שביעית.

שיטת השו"ע ורמ"א להלכה בענין שמיטת כספים בחו"ל בזה"ז

להלכה נפסק בשו"ע (חור"מ סי' ס"ז ס"א), אין שמיטת כספים נוהגת מה"ת אלא בזמן שהיובל נוהג, ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזה"ז בכל מקום. אבל הרמ"א הוסיף, אע"פ דכן הוא הסכמת הפוסקים, אבל י"א דאין שמיטה נוהגת בזה"ז, ונראה שעליהם סמכו במדינות אלו שאין נוהגים דין שמיטה כלל בזה"ז, וכן נהגו עדיין בזמן הרא"ש, אבל הפת"ש (שם סק"א) הביא שהאחרונים מחמירין בזה, וסיים בשם התומים (שם סק"א), כיון שהרמב"ן ס"ל דהוא דאורייתא גם בזה"ז, הירא וחרד לדבר ה' מי לא יחוש לדבריו.

בענין האיסור להמנע מלהלוות כדי שלא ישמט החוב

הרמב"ם (הלי' שמיטה פ"ט ה"ל) פסק שמי שנמנע מלהלוות את חברו קודם השמיטה שמא יתאחר החוב שלו וישמט, עובר בשני לאווין מדכתיב " השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור, קרבה שנת השבע שנת השמיטה, ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו", וגם מבטל מ"ע דכתיב "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו". עוד הוסיף הרמב"ם (שם ה"ז), כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה, ועוברין על הכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר וגו', התקין פרוזבול כדי שלא ישמט החוב עד שילוו זה את זה.

חידוש מרן החת"ס זצ"ל דבזה"ז אין איסור להמנע מלהלוות לפני סוף שנת השמיטה

מרן החת"ס זצ"ל (גיטין ל"ו. ד"ה ועברו על) חידש, דלפמ"ש"כ הרמב"ם (פ"ט ה"ב) דשמיטת כספים בזה"ז מדרבנן, א"כ אין איסור שלא להלוות, דזה ברור שאם יש חשש שיפסיד את כספו, בודאי אינו חייב להלוות, ואמנם כ' בפ' ראה (ט"ו י') "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך", וא"כ כיון שיש הבטחה של ברכה אין לחוש שיפסיד את כספו. אבל כיון ששמיטת כספים אינה מה"ת בזה"ז, שוב גם אין ברכה, כעין מש"כ הסמ"ע (סי' ס"ז סק"ב) דכיון ששמיטת קרקע בזה"ז מדרבנן, שוב אין הבטחה של הברכה של "וציותי את ברכתי", ולפ"ז חידש מרן החת"ס זצ"ל דאין איסור להמנע מלהלוות לפני שמיטה בזה"ז.

אבל מרן הגרישי"א זצ"ל (הערות על גיטין ל"ו. ד"ה שהתקין הלל) הקשה על חידוש זה, ועוד יש להעיר שלהלכה כ' החזו"א (שביעית סי' י"ח סק"ד) שהברכה בשמיטת קרקעות היתה גם אחרי החורבן (דלא כסמ"ע), וע"ע בדרך אמונה (הלי' שמיטה פ"א סק"ז).

האם עובר איסור כשנמנע מלהלוות לעשיר לפני שמיטה

והנה בהאי חיוב להלוות לחבירו לפני שמיטה, מלשון הרמב"ם והחינוך משמע שאינו דווקא לעני, אלא גם לעשיר אם הוא צריך לכך, דהרי ברמב"ם (הלי' שמיטה פ"ט ה"ל) כ' מי שנמנע מלהלוות את חבירו קודם השמיטה, ובחינוך (מצוה ת"פ) כ' שלא להמנע מלהלוות אל הצריכים מפני פחד השמיטה, וכ"כ בדרך אמונה (פ"ט ס"ק קס"ח) שעובר בלאו גם אם נמנע מלהלוות לעשיר.

אמנם יש להעיר, דבגדר מצות הלואה כ' הרמב"ם (הלי' מלוה פ"א ה"א) מ"ע להלוות לעניי ישראל שנאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, ודייקו האבן האזל (שם) ואהבת חסד (ח"א פ"ו נתיב החסד סוסק"ג), דמצות הלואה היא רק לעני (אבל ע"ש בתחילת דבריו מה שנו"נ באריכות בזה), ומה שמלוה לעשיר הוא בגדר חסד, אמנם רבינו החפץ חיים זצ"ל הביא ראיות שאם העשיר הוא עני באותה שעה, יש מ"ע להלוות לו. עכ"פ לגבי הלי' שמיטה מבואר ברמב"ם ובחינוך שהאיסור להמנע מלהלוות לפני שמיטה קאי לגבי חבירו, שמשמע גם לעשיר, ולא רק לעני.

האם זכות המלוה לקבוע אורך זמן הפרעון כשחושש שמא שמיטה תשמט החוב

אם הלוח רוצה ללוות לשלושים יום, באופן שזמן פרעון החוב יהיה ממש סמוך לר"ה, כ' בדרך אמונה (הלי' שמיטה פ"ט ה"ל בבה"ל) דפשוט שהמלוה יכול לקבוע זמן הפרעון כרצונו, ולהלוות לו לפחות משלושים יום, אבל ע' באהבת חסד (דיני מצות הלואה פ"א ס"ו) שמסתפק לכמה זמן המלוה מחוייב להלוות, וכתב שאם הלוח יבקש ללוות ממנו על יותר משלושים יום וידו משגת לזה, נראה דצריך להלוות לו. לפי דבריו משמע שאם הלוח מבקש הלואה עד ערב ר"ה, אסור למלוה להתנות שמוכן להלוות לו רק עד שבועיים לפני ר"ה כאשר הסיבה לכך היא רק משום שמפחד שמיטה תשמט החוב וצ"ע.

האם זכות המלוה להתנות שמיטה לא תשמט החוב כשהלוה מתנגד לתנאי זה

אם המלוה מוכן להלוות לפני שמיטה רק בתנאי שלא ישמיט החוב בשביעית, והלוח אינו מוכן לתנאי כזה, ומתוך כך נמנע המלוה מלהלוותו, כ' בפת"ש (ח"מ ס"י ס"ז סק"ב) בשם הבכור שור שעובר המלוה על הלאווין של "השמר" ו"פן", והביא הפת"ש שבשו"ת חת"ס (ח"מ ס"י ר"ג) מבואר שאפילו אם הלוח מסכים לתנאי כזה, והמלוה הלוח לו הכסף בתנאי זה, ג"כ עובר המלוה עמש"כ בתורה, דאל"ה למה היה צורך לתקן פרוזבול, הרי המלוה יכול להתנות, אעכצ"ל דהיא גופא דבר בליעל, אבל המשנת יוסף על שביעית (פ"י משנה ג' עמוד קכ"ט בשיטות המפרשים) כתב דמבואר מדברי הרמב"ן וריטב"א וכפתור ופרח ומאירי, שאין איסור לעשות תנאי ע"ש באריכות.

בביאור שיטת הבכור שור, הסביר מרן רה"י הגר"ש רוזובסקי זצ"ל (מכות ג': אות קכ"ט) עפמש"כ בקצוה"ח (ס"י ס"ז סק"ח), דכשמתנה על מנת שלא תשמטנו שביעית, אינו מפקיע תורת שמיטה מהחוב, אלא שמתנה עמו דכשישמט החוב הרי הוא מתחייב לו התחייבות חדשה, ולכן פשיטא ליה להבכור שור שאינו יכול לתבוע התחייבות חדשה מהלוח, ואם נמנע מלהלוות לו, עובר בלאו, אבל החינוך ושאר ראשונים שהקשו מדוע הלל תיקן פרוזבול כיון שכל אחד יכול לעשות תנאי זה, ס"ל דעל ידי התנאי מפקיע תורת שמיטה מהחוב.

ויש לציין שהקהילות יעקב (שביעית ס"י כ"ד) הקשה, לפי הביאור של הקצוה"ח שיש כאן התחייבות חדשה, למה אין שביעית משמטת גם התחייבות זו, ותי' בשם האחרונים דהתחייבות זו הוי זמנה אחרי שביעית, והו"ל כהלואה לעשר שנים שאין שביעית משמטת, וע' בדרך אמונה (הלי' שמיטה פ"ט ה"י בה"ל ד"ה ונמצא) מה שנו"נ בזה, והביא שהחזו"א (ח"מ ליקוטים ס"י י"ב סק"ז) הקשה דא"כ אין זה שייך למתנה על מה שכתוב בתורה, משום שבאמת החוב נפקע, ולכן הסביר מרן החזו"א זצ"ל דשמיטת כספים היא זכותו של הלוח, ואם מוחל זכותו מחול, ואין שביעית משמטתו, ואם מת הלוח, היורשים חייבים לשלם, ובדרך אמונה שם (צה"ל ס"ק ק"י) הביא דהכי מבואר גם ברבינו בחיי (פ' ראה), הלוח יכול למחול הפקעת מצות שביעית בשעת ההלואה, ולומר על מנת שלא ישמטנו שביעית לויתי ממון זה.

האם יש איסור רבית אם המלוה מתנה שמיטה לא תשמט החוב

גדולי האחרונים חששו משום איסור רבית כשהמלוה מתנה שמיטה לא תשמט, דהרי בעצם חוב ההלואה נפקע בשמיטת כספים, אלא שמיד בשעת ההלואה מתחייב הלוח סכום מעות כסך ההלואה, ונמצא שהמלוה כופה עליו התחייבות חדשה מלבד ההתחייבות של ההלואה, ולכאורה הרי זה אסור משום רבית, אבל מרן הגרשז"א זצ"ל השיב ע"ז, דאין כאן איסור רבית כיון דסוף סוף אין כאן לא נשך ולא תרבות, אלף זוז נתן המלוה ללוח, ואלף זוז נותן לוח למלוה, ואין כאן נשך ותרבות.

עוד הוסיף, שהאומר לאדם הריני מלוה לך מעות על מנת שבשעה שתשיבם לי תברכני בברכת "צפרא טבא", הוי ריבית, אבל כשאומר לו על מנת שלא תשמטני שביעית, לא הוי ריבית, משום שבתנאו לא ביקש המלוה שום תוספת, רק מבקש מהלוה שיראה בכל אופן שהוא להשיב לו את כספו, ואינו דורש ממנו יותר מהסכום שהלוה לו (שולחן שלמה על שביעית עמוד רצ"ו). ויש להוסיף דכל הקושי היא רק לפי ביאור הקצוה"ח בסוגי' זו, אבל לפי ביאור מרן החזו"א זצ"ל שאין כאן התחייבות חדשה, אין כאן סרך רבית ודו"ק.

האם חייב להלוות ללוה כשמכיר בו שלא יפרע בזמנו לפני סוף השמיטה

אם המלוה מכיר הלוה, ויודע שלא יפרע את חובו, כ' המהר"ם שיק (על תרי"ג מצוות מצוה ס"ו ד"ה ובאמת) שאינו חייב להלוות לו, ואינו עובר בהני לאווין לפני שמיטה, אבל אם נמנע מלהלוות לו רק משום שחושש שמא לא ישלם לו בזמנו, ועי"ז אפשר יגיע למצב ששמיטה תשמט החוב, ע"ז נאמר "השמר לך פן".

ומ"מ אם ברור לו שהלוה לא יוכל לפרוע לו לפני שמיטה, אין המלוה חייב להלוותו (דרך אמונה פ"ט ס"ק קע"א), והסביר מרן הגרשז"א זצ"ל (בהערותיו למשנה כסף עמוד קפ"ו) שכל האיסור הוא רק בלוה שרוצה לפרוע, אלא שהמלוה חושש שיתאחר לשלם ושביעית תשמט החוב.

לפ"ז פסק, אם המלוה רוצה להתנות שלא ישמטנו בשביעית, והלוה מסרב לתנאי, זה מוכיח שאין כוונתו לשלם, וממילא אין חיוב להלוות לו.

האם חייב להלוות ללוה שאינו זקוק להלוואה

בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ב סי' ק"פ – ובנדמ"ח ח"ד סי' ט"ו) כ' שאם הלוה אינו זקוק להלוואה זו, ורוצה ללוות רק כדי ששמיטה תשמט החוב (באופן שהמלוה לא יוכל לגבותו ע"י כתיבת פרוזבול, ואכמ"ל בכל התנאים של פרוזבול), אין המלוה עובר אם ימנע מלהלוות לו.

האם המלוה יכול לתבוע משכון מהלוה כדי ששמיטה לא תשמט החוב

בספר יוסף אומץ (ראש הדיינים ובני ישיבה בפרנקפורט בשנת ש"ע – עמוד שי"ד) הקשה, כיון שמותר ללוות במשכון, א"כ דאגת שמיטה אינה שום דאגה כלל כיון שהלוואה במשכון אינה משמטת, ותי' בחידוש גדול, דאסור לבקש משכון סמוך לשמיטה ממי שהי' מלוה לו בלי משכון אם לא הי' סמוך לשמיטה, דא"כ נראה ע"י בקשת המשכון שעיקר כוונתו היא להפקיע מצות השמיטה, ולמעשה נשאר בצ"ע. אבל לכאורה דבריו מחודשים מאוד, דהרי הראשונים בגיטין (ל"ו.) ובמכות (ג.) הקשו למה הי' צורך לעשות תקנה של פרוזבול, הרי ביד המלוה לעשות כמה עצות שלא ישמט חובו, כגון שיעשה תנאי עם הלוה שחוב זה לא ישמט בשביעית, ותירצו מה שתירצו כמו שיתבאר, ולא אמרו שנראה כמפקיע מצות שמיטה.

אבל יש להעיר דלכאורה יש כמה מקורות בפוסקים שחששו לזה (כמש"כ ביוסף אומץ הני"ל), דהרי הב"ח (סי' ס"ז סק"ב) הביא מה שפרש"י במכות (ג.), דהא דיכול להתנות על מנת שלא תשמטני שביעית, היינו אף על פי שעבר על מה שכתוב בתורה, בכל זאת תנאו קיים, והסביר הב"ח שהמלוה עובר שגורם לבטל מצות שמיטה, ותו עובר קצת על "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל", דלולא תנאי זה, היה נמנע מלהלוות, ואפילו הכי קיי"ל כרבי יהודה שבדבר שבממון תנאו קיים. וכעין זה מביא הפת"ש (סי' ס"ז סק"ב) בשם שו"ת חת"ס (חוי"מ ריש סי' ק"ג), דהמתנה שלא תשמט שביעית עובר על מש"כ בתורה "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל", דאם אינו עובר, הלל לא היה צריך לתקן פרוזבול משום שהיו נמנעים מלהלוות, דהרי יכלו להתנות הכי בשעת הלוואה, אע"כ דתנאי כזה נחשבת דבר בליעל (אבל עי' לקמן מש"כ בשם הדרך אמונה פ"ט הכ"ו בבה"ל שהשיג ע"ז).

אמנם יש לחלק בין מש"כ הב"ח והחת"ס, ובין מש"כ ביוסף אומץ, דהם דנו במי שעושה תנאי לבטל מצות שמיטת כספים, ולכן כ' שעובר איסור, משא"כ היוסף אומץ דן במי שמבקש משכון, שבעצם

אין זה מעשה לבטל מצות שמיטת כספים (אע"פ שזו היא כוונתו), ואפשר מה"ט נשאר היוסף אומץ בצ"ע, אבל למעשה בראשונים הנ"ל מבואר שלא חששו לזה כלל.

הנמנע מלהלוות לפני שמיטה עובר מדאורייתא גם בזה"ז אע"פ ששמיטה היא רק מדרבנן

בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' מ"ז סק"א) כ' אם הלוח רוצה ללוות לתקופה ארוכה, וזמן פרעון החוב יהיה אחרי שנת השמיטה, דבכה"ג אין שביעית משמטת, אם המלוה נמנע מלהלוות לו אינו עובר על "פן יהיה דבר עם לבבך בליעל", והסביר שרק אם זמן פרעון החוב הוא לפני סוף שביעית, ואין רגילים לקחת משכון מהלוה, אז הזהירה התורה שאם המלוה דואג ומפחד שקרבה שנת השבע ושמא יתאחר פרעון החוב, עובר בהני לאווין, ולפי"ז הסביר חידושו של הבכור שור, דאע"פ דקיי"ל ששביעית בזה"ז הוא רק מדרבנן, מ"מ הנמנע מלהלוות עובר בל"ת מה"ת, והסביר שנקרא "בליעל" משום שאסור להמנע מלעשות חסד בגלל פחד שוא ומדומה, וא"כ מה לי אם מפחד משמיטה דאורייתא או משמיטה דרבנן.

קושיית החינוך למה צייתה התורה שלא ימנע מלהלוות לפני שמיטה

החינוך (סוף מצוה ת"פ) תמה למה צריך לחוש שאדם ימנע מלהלוות לפני סוף שמיטה מחשש שמא ישמט חובו, הלא בידו להתנות על מנת שלא תשמיטני שביעית, ות"י שהתורה הזהירנו בדברים אע"פ שאפשר בתקנות ותנאים.

קושיית הראשונים למה צריך תקנת פרוזבול כיון שיכול להתנות שלא ישמט את החוב

הראשונים בגיטין (ל"ו.) ובמכות (ג:) ג"כ הקשו למה הי' צורך לעשות תקנה של פרוזבול, דהרי ביד המלוה לעשות כמה עצות שלא ישמט חובו, כגון שיעשה תנאי עם הלוח שחוב זה לא ישמט בשביעית כמבואר ברמב"ם (הל' שמיטה פ"ט ה"י) וז"ל המלוה את חברו והתנה עמו שלא תשמטנו שביעית, הרי זה נשמט שאינו יכול לבטל דין השביעית (ע' תוס' במכות ג: ד"ה על דאע"פ שהמתנה עמש"כ בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, שאני הכא שאמר ע"מ שלא תשמטנה שביעית, דהו"ל כאילו אמר שלא יחול דין שביעית על ההלוואה, ואין בידו למנוע את השביעית שלא יחול). התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה, ואפילו בשביעית, תנאו קיים (אבל ע' בפת"ש חו"מ סי' ס"ז סק"ב בשם רבינו החת"ס ז"ל, דאפילו אם הלוח מרוצה, והמלוה מלוה לו בתנאי זה, עביד איסורא, ועובר על השמר לך פן יהי דבר וכו', דאליה לא הי' כלל צריך לתקן פרוזבול כדי שלא ימנעו מלהלוות, דהיו יכולים להתנות כן בשעת ההלוואה, אעכ"ל דהיא גופא דבר בליעל, וע"ש בפת"ש וכן בדרך אמונה הל' שמיטה פ"ט הכ"ו בבה"ל שהשיגו על החת"ס, וכ' דמהראשונים משמע שמוותר לו להתנות כן, שכל תנאי שבממון קיים, ונמצא זה חייב עצמו בממון שלא חייבתו תורה שהוא חייב עכ"ל. הרי מבואר שהמלוה היה יכול לעשות תנאי ששמיטה לא תשמט את חובו.

ות"י הראשונים (ע' בריטב"א וברמב"ן בגיטין שם) שתקנו פרוזבול כיון שאין כל אחד זוכר להתנות כן בשעת הלוואה, א"נ משום שבתנאי כזה המלוה נוהג עין רעה בשמיטת כספים, א"נ שמא תשתכח תורת שביעית, ואין לחוש לכך בעשיית פרוזבול, דאדרבה כשכולם יעשו פרוזבול, תתפרסם תורת שביעית.

עוד כ' הראשונים שם דאע"פ שהמלוה יכול למסור שטרותיו לבי"ד כדי שהם יגבו את חובו, מ"מ אין כל אדם מוכן למסור שטרותיו לאחרים, ועוד דלפעמים אין השטרות ביד המלוה, ועוד שהלל הי' צריך לתקן פרוזבול לצורך מלוה על פה (כן פסק הרמ"א סי' ס"ז ס"ט, אע"פ שמלשון רש"י בגיטין ל"ו. משמע שפרוזבול מועיל רק למלוה בשטר, דהרי אומר "מוסרני לכם את שטרותיי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש", אבל למעשה בנוסח שלנו אין מוסרין השטרות אלא החובות, וע"ש בסמ"ע סק"ל"ט).

שמיטת כספים כשר"ה חל בשבת

אם ר"ה של השנה השמינית חל בשבת, היה מקום לומר שאין שמיטת כספים נוהגת, דאין שביעית משמטת אלא בסופה ממש, ובדקה לפני שנכנסת ר"ה של השנה השמינית, אין המלוה יכול לגבות את חובו משום תוספת שבת, אבל מרן הגרשז"א זצ"ל (שולחן שלמה עמוד רצ"ג) הסביר דבודאי שביעית משמטת גם בכה"ג, כיון שהמניעה לגבות את המעות בסוף שביעית, אינה משום שיש חסרון במהות הקנין לגבי שביעית, אלא היא מניעה צדדית.

אמנם יש להעיר שמבואר בר"ש בשביעית (פ"י מ"ב) דכל שא"א לתבוע אין שביעית משמטת, ולפ"ז בזמן שקידשו ע"פ הראייה ור"ה חל ביום ראשון, כיון שאסור לתבוע חוב בשבת, היאך שביעית משמטת. אבל הביאור של מרן הגרשז"א זצ"ל כבר מבואר בשו"ת מהר"ח או"ז (סי' ל"ט) ובגידולי תרומה (מ"ה י"ג), דכל שמצד החוב גופא ראוי הוא לנגישה, הרי זה בכלל הקרא, ולא איכפת לן מאי דאיכא סיבה חיצונית שאין ראוי לנגוש, וכי יעלה על הדעת שאם המלוה במקום רחוק או שהוא חולה, או שחל ערב ר"ה בשבת ואין יכול ליגוש, לא תהא שביעית משמטת (וע"ע בתורת זרעים על שביעית פ"י מ"ב).

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ש"ק פ' ראה תשפ"ב

שמיטת כספים (ב)

מעשר כספים כשהלוה פורע החוב אחרי שמיטה

מעשה שהיה במי שהלוה 100,000 ש"ח לאחיו, והלוה היה אמור להחזיר לו את החוב שבועיים לפני ר"ה בשנת השמיטה, ולמעשה לא פרע לו בזמן, והמלוה לא רצה ללחוץ עליו, בפרט שהוא אחיו ואינו חשוד שלא יפרע את החוב, והתכוון המלוה לכתוב פרוזבול בערב ר"ה, אבל מתוך אונס גמור שהיה צמוד לאחד מבני משפחתו בבית החולים למשך יומיים לפני ר"ה, שכח לגמרי לכתוב פרוזבול. אחרי ר"ה אחיו בא להחזיר לו את החוב, ואמנם המלוה אמר לו "משמט אני", אבל הלוה ענה לו "אף על פי כן", ופרע לו את החוב. כשקיבל את הכסף, המלוה הסתפק אם הוא צריך להפריש מעשר כספים ממה שקיבל, דאולי החוב נפקע, ומה שהלוה נתן לו זה מתנה בעלמא.

מצות השמטת כספים בפועל

כ' הרמב"ם (הלי שמיטה פ"ט הכ"ח) וז"ל כל המחזיר חוב שעברה עליו שביעית, רוח חכמים נוחה הימנו (ע"ש בדרך אמונה ס"ק קנ"ח שהביא מחלוקת הראשונים, ד"י"א אם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו, וי"א דלכתחילה אינו זקוק להחזיר, ומ"מ אם החזיר החוב משום שאינו רוצה ליהנות מממון אחרים, רוח חכמים נוחה הימנו, וע"ע באג"מ חו"מ ח"ב סי' ט"ו בד"ה הנה בדבר, שנקט שאם הלוה אינו מחזיר את החוב, הוא מעשה עוולה מצידו), וצריך המלוה לומר למחזיר "משמט אני". אמר לו "אעפ"כ רצוני שתקבל" יקבל ממנו שנאמר "לא יגוש" והרי לא נגש, ואל יאמר לו "בחובי אני נותן לך", אלא יאמר לו "שלי הם, ובמתנה אני נותן לך" עכ"ל.

האם חייב להפריש מעשר כספים מהכסף שהלוה נותן למלוה

בפוסקים מבואר, אם הלוה בא להחזיר הכסף במתנה, יקבלנו המלוה ממנו אפילו אם עשה גדר לעצמו שאינו מקבל מתנות מדין שונא מתנות יחיה, דשאני הכא דאחז"ל שאם הלוה מחזיר החוב, רוח חכמים נוחה הימנו, והמלוה הרי כבר קיים מצותו במה שאמר משמט אני (ע' משנת יוסף על שביעית פ"י עמוד קס"ח ומנחת שלמה על שביעית פ"י מ"ח), ונ"מ טובא בזה דאם מה שהלוה משלם למלוה נחשב כמתנה, א"כ המלוה יצטרך להפריש מעשר כספים מזה (משנת הגר"ש על שביעית בשם מרן הגר"ש"א זצ"ל וספר שמיטת כספים ופרוזבול פ"ד ס"ב בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל). עוד שמעתי מסתפקים, כאשר הלוה בא למלוה אחרי שמיטה לפרוע את חובו, ברגע שהמלוה אומר לו "משמט אני", בעצם מוחל את החוב ללוה, וממילא הכסף שקיבל בעבר בתורת הלואה נהפך למתנה, וא"כ גם הלוה יצטרך להפריש מעשר כספים משום שנמחל לו את החוב, אא"כ נאמר שאם מתכוון לומר אע"פ כן ולהחזיר החוב למלוה, נמצא שלא התכוון לזכות בו.

מקור הסוגי' של "משמט אני לך"

שנינו בגיטין (ל"ז:) המחזיר חוב לחבירו בשביעית, צריך שיאמר לו משמט אני, ואם אמר לו אע"פ כן (פרש"י אני רוצה להחזירו לך) יקבל הימנו, שנאמר "וזה דבר השמטה" (פרש"י צריך לומר דיבור של שמיטה). אמר

רבה ותלי לוי (פרש"י אם היה רוצה לחזור בו, יתלנו על עץ אם גברה ידו, עד דאמר ליה אע"פ כן) עד דאמר הכי (פרש"י במתנה אני נותן לך, ואין כאן משום לא יגוש, דלא בבי דינא קתבע ליה ולא משום חוב). איתיביה אביי כשהוא נותן לו, אל יאמר לו בחובי אני נותן לך, אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך, אמר ליה תלי ליה נמי עד דאמר הכי.

והנה פשטות משמעות הגמי' היא, שמקבל את הכסף בתורת מתנה, ובקול סופר על המשנה שם הוסיף, דאין בזה חסרון של "שונא מתנות יחיה".

מחלוקת הראשונים בנוסח שהלוח אומר למלוח

והנה תנן במתני' בשביעית (פ"י מ"ח) המחזיר חוב בשביעית, יאמר לו משמט אני, אמר לו אף על פי כן, יקבל ממנו. בראשונים הביאו נוסחאות שונות מה הלוח צריך לומר למלוח, ונ"מ טובא בשאלתינו. הר"ש והרע"ב כ' שאומר "אף על פי כן אני רוצה לפרוע לך". הרמב"ם כ' "אף על פי כן רצוני שתקבל ממני". הרא"ש כ' "אף על פי כן אני רוצה ליתנם לך". ורש"י בגיטין (ל"ז:) כ' "אף על פי כן אני רוצה להחזירו לך".

לפ"ז הקשה התוי"ט, לפי הר"ש והרע"ב שכתבו מפורש שהלוח אומר לו "אף על פי כן אני רוצה לפרוע לך", וברש"י בשבת (קמ"ח:) כ' עוד יותר, שאחרי שהמלוח אמר "משמט אני", אומר הלוח "אני רוצה שישמטו", אם המלוח מקבל הכסף בתור פרעון, מוכח שאינו משמט החוב, ומה מהני מה שהמלוח אמר "משמט אני". עוד הקשה, שבברייתא כ' מפורש שיאמר לו "במתנה אני נותן לך". והנה במשנה ראשונה ת"י שיש לחלק בין בדיעבד ובין לכתחילה, ואמנם אם רוצה לפרוע למלוח מותר לקבל ממנו, אבל לכתחילה צריך לומר לו שהוא בתורת מתנה, אבל אפילו אם מקבלו בתורת פרעון, אין בזה איסור, משום שכבר אמר לו "משמט אני", וע"ע במאירי בשבת (קמ"ח:) שכתב וז"ל ויזהר שלא לומר לו שבחובו הוא פורע, אלא שהוא נותן לו משלו בשיעור חובו עכ"ל.

שיטת האחרונים שגם אחרי שאמר "משמט אני" עדיין לא פקע החוב לגמרי

מרן הגרשז"א זצ"ל (מנחת שלמה שביעית פ"י מ"ח) הסביר, הא דתנן אמר לו אעפ"כ, יקבל הימנו, פי' דבזה שאמר לו אעפ"כ, הריהו כנותן לו מתנה, שהרי החוב נפקע כבר בסוף שנת השמיטה, והוה כהתחייבות חדשה, וגם לשיטת היראים שהחוב לא נפקע ממילא, מ"מ לאחר שאמר המלוח "משמט אני", כבר פקע החוב, ואמירת הלוח אעפ"כ, הוי כעין מתנה, ולפ"ז פשוט דאינו טורף חוב זה ממשעבדי, דלאו כל כמיניה דהלוח להפסיד את הלקוחות, וכמו כן אם יש לו חוב חדש שלא שמטתו שביעית, חייב לפורעו תחילה, כיון שחוב זה שעברה עליו שביעית, הריהו רק כמתנה.

אבל הוסיף דזה ברור שאין זה ממש מתנה גמורה, אלא עוד יש עליו קצת חוב לשלם, דהרי דעת רש"י בגיטין (ל"ז:) דהמלוח מצי למיתלי ליה להלוח עד שיאמר אעפ"כ, ואם הוא מתנה גמורה, הרי קיי"ל דתליוהו ויהיב לאו כלום הוא, ואפילו אם נאמר דשאני הכא דכיון דרוח חכמים נוחה הימנו, הו"ל כמצוה לשמוע דברי תכמים, מ"מ הא גופא דמצוי לכפותו טעמא בעי, איזה זכות יש לו על כך (וגם לשיטת היראים, מ"מ הרי כבר אמר לו "משמט אני"), ולא מצינו דילפי לה מקרא, וע"כ דלא פקע הימנו החוב מכל וכל.

עוד הראו לי שבשיעורי ר' נחום (גיטין ס"י י"ז סק"ג) כתב דמה שהלוח פורע הוא עדיין החזרת החוב ולא מתנה, אלא שאחרי שאמר "משמט אני" אין לו זכות לתבוע פרעון החוב, ואין הלוח חייב לשלמו, אבל עצם הממון אכתי הוי ממונו של המלוח, והחוב עדיין קיים, אלא שאינו חייב לשלמו, ואין עליו דין של "לוח רשע ולא ישלם", וע"ש מש"כ ליישב הא דשנינו (גיטין ל"ז:) שכשמשלם לו יאמר "שלי הן ובמתנה אני נותן לך", וכעין זה מבואר גם באילת השחר (שם ד"ה ותלי ליה), וברכת אברהם (שם ל"ז:), והוסיף דלפ"ז נדחה חידושו של המנ"ח שאם המלוח תובע פרעון החוב הוי גזל בידו, דזה אינו, דאין החוב נפקע לגמרי,

אלאשאם המלוה תובע פרעון החוב, הוא עובר על "לא יגוש" ועל עשה ד"שמוט", ולפי דבריהם לא יצטרך המלוה להפריש מעשר כספים מפרעון החוב ע"י הלוה.

שוב ראיתי במאירי בגיטין (ל"ז:) שכתב וז"ל הוא מודיעו שאינו יכול לתובעו עד שיאמר הלוה אע"פ שאינך רשאי לתבוע, רוצה אני לפרוע, ולא בחוב אני נותן לך, **אלא כעין מתנה** עכ"ל.

גביית חוב אחר יאוש

הרמ"א (חוי"מ סי' קס"ג ס"ג) הביא מהרי"ק (שורש ג') ששייך יאוש בחוב, דק"ו הוא מאבידה דמהני בה יאוש, דהרי חוב הוא ממון בעין, ומוחזק ביד בעליו, ואחר שנתייאש מן החוב הרי הוא כזוכה מן ההפקר, והקצוה"ח (סי' קס"ג ס"א) האריך לקיים את דבריו. בהגהות הט"ז שם הביא החכם צבי (סי' קמ"ד) דלא מהני יאוש מחוב אחר שכבר חל החיוב, וליכא למילף לה מאבידה, דהרי יאוש בעלים לא מהני אם כבר הגיעה לידי המוצא, ונתחייב בהשבתה, וכן נקט הנתיבות (סי' קס"ג) דלא מהני יאוש בחוב.

אבל ההפלאה בכתובות (נ. תוד"ה אל יבזבז) כתב, שצריך להפריש מעשר כספים אם גבה חוב אחרי שהתייאש ממנו, ומדמי לה למעשר שנותנים מן הדגן, שכשם שבדגן צריך לתת מעשר אפילו אם לא גדל אלא כשיעור הזריעה, ומשום דאחר שכלה זרעו היה נפסד, ה"ה נמי שאם גבה חוב שכבר התייאש ממנו, צריך לתת ממנו מעשר כספים.

והנה כיון שנחלקו הפוסקים אם יאוש מהני בחוב שחייבים לו, י"ל דנ"מ טובא בנד"ד, דאם נאמר שאינו שלו בכלל אחרי שהתייאש ממנו כשיטת הרמ"א והקצוה"ח וההפלאה, א"כ יתחייב ליתן מעשר כספים אם בכל זאת יפרעו לו את חובו, משא"כ לשיטת החכם צבי והנתיבות, כיון שיאוש לא מהני בחוב, לא יצטרך להפריש מעשר כספים אם יפרעו לו את חובו אחרי שכבר התייאש ממנו. אמנם אפשר יש מקום לחלק בין שמיטה לחוב דעלמא, דכל המחלוקת של הפוסקים הוא לגבי יאוש בחוב, והם חולקים בכח היאוש בכה"ג, האם היאוש גורם שהלוה אינו חייב לו כלום, או שמא לא מהני יאוש מחוב אחרי שכבר חל החיוב. אבל בשמיטת כספים אינו תלוי ביאוש כלל, אלא באפקעתא דמלכא, או אפילו לפי היראים במה שהוא השמיט כשאמר "משמט אני", וא"כ יש מקום לומר שאין זה דומה לסוגי של יאוש חוב, וממילא לכו"ע יצטרך להפריש מעשר כספים אחרי שהחוב נשמט בסוף שנת השמיטה, כפסק מרנן הגריש"א והגר"ח קניבסקי זצ"ל.

מעשה שהיה שמרן החזו"א זצ"ל לא אמר "אף על פי כן" למלוה

לפעמים אין הלוה צריך לומר אע"פ כן למלוה, וכמו במעשה שהעידו על מרן החזו"א זצ"ל (הובא בדרך אמונה פ"ט צה"ל ס"ק שס"ו) שהחזיר לאחד את חובו אחרי שביעית, והמלוה אמר משמט אני, ומרן החזו"א זצ"ל נטל המעות בחזרה ולא א"ל אעפ"כ, כי הכיר בו שרצונו לקיים מצות שמיטת כספים.

סיכום לדינא

תבנא לדינא, אם המלוה אמר ללוה "משמט אני" אחרי שנת השמיטה, והלוה בכל זאת רוצה לומר "אף על פי כן" לשלם לו, להרבה פוסקים אין זה מתנה גמורה, אלא שהמלוה אין לו זכות לתבוע את חובו, וממילא כיון שהחוב עדיין קיים, א"צ להפריש מעשר כספים ממה שקיבל בחזרה, אבל מרנן הגריש"א זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל ס"ל דהוי מתנה גמורה כפשטות לשון הגמ', וממילא צריך להפריש מעשר כספים ממה שהלוה יחזיר לו.